

1

GENIZA

BARUCHAS KASRYT PABUSDAVO BIJODAMAS, KAD BUS SUIMTAS.

Tuščias ritinys buvo gero vario, išmušto plonai ir lygiai tartum oda. Jie įkišo jį į maišą ir slapčia kaip tikri vagys nunešė į nedidelį urvą tuščių ražienų pakrašty. Urve buvo tamsu, nors už angos mėlynavo giedras dangus, tad jis pripylė lempelę aliejaus ir uždegęs pastatė ant plokščio akmens.

Trys jaunesnieji sąmokslininkai sėdėjo lauke budriai dairydami ir apsimesdami girti, mat ant kelių laikė vynmaišį šekaro. Senukas jų beveik negirdėjo. Krūtinę vėl varstė skausmas, jis prisivertė drebančiomis rankomis paimti medinį plaktuką ir ylą.

Šitie yra žodžiai Barucho, kunigo Nerijos ben Masijos sūnaus iš Anatoto Benjamino žemėje, kuriam per Jeremiją, koheno Hilkijos sūnų, Judo karaliaus Zedekijo, Jošijos sūnaus, die-nomis, devintais jo valdystės metais, atėjo įsakymas paslėpti Viešpaties lobį.

Tai buvo viskas, ką Baruchas užrašė pirmąją dieną. Dokumentą užbaigus, šie įžanginiai žodžiai taps išpažintimi, kuri reikš jam mirtį, jeigu ritinys bus rastas prieš ateinant užkariautojams.

Bet jis jautė privalęs pažymėti, jog jie nėra paprasti nusikal-tėliai.

Jeremijas persakė jam, ką Viešpats liepė jiems daryti. Palengva Baruchas suvokė draugą aiškinant, jog jie turės pavogti kai ką iš Šventyklos, šventus daiktus iš šventos vietos.

– Nebukadnecaras žaidžia su faraonu Nechu. Baigusios plėšti Egiptą, jo ordos užplūs mus. Šventykla bus sudeginta, o šventenybės išgabentos arba sunaikintos. Viešpats įsakė paslėpti šventenybes iki to laiko, kai jos vėl galės būti panaudotos Jam garbinti.

– Pespėk kunigus.

– Pespėjau. Kada Bukio giminė klausė Viešpaties?

Baruchas nušlubčiojo tolyn, kiek leido nesveika koja.

Artinosi mirtis, tačiau dėl to likusios dienos buvo dar brangesnės. Būsimi pavojai kėlė siaubą.

Jis įstengė juos išmesti iš galvos iki tos dienos, kai puslaukiniai klajokliai, šiaip iš tolo aplenkdamę miestą, susispietė prie vartų ir ėmė maldauti priedangos. Po kiek laiko kelius į Jeruzalę užkimšo pabėgėliai, sprunkantys nuo baisiausios pasaulyje armijos.

Jeremijas jį susirado. Baruchas regėjo spindesį aiškiaregio akyse, vienu vadinamą pamišimu, kitų – Viešpaties šviesa.

– Aš girdžiu Jo balsą. Visą laiką.

– Argi negali kur pasislėpti?

– Mėginau. Balsas mane suranda.

Baruchas palietė draugo barzdą, baltą kaip ir jo paties, ir pajuto, jog plyšta širdis.

– Ko Jis iš manęs nori? – paklausė.

Buvo surinkta daugiau žmonių. Kai jie susirinko, jų skaičius buvo dukart septyni, taigi turbūt laimingas, tačiau Baruchas bijojo, kad per daug. Vienas išdavikas galėtų juos pražudyti.

Jis apstulbo pamatęs kai kuriuos susimokėlius prieš Bukio giminę, kurios kunigai valdė Šventyklą. Levitas Šimoras, Adijo šeimos galva, buvo išdininkas. Hilakas, jo sūnus, prižiūrėjo inventorių ir šventenybes. Ezekijas kontroliavo Šventyklos sargybą, Zacharija

vadovavo durininkams, o Hagija ganė nešulinių gyvulių bandą. Kitus atsivedė Jeremijas, nes buvo jauni, stiprūs ir raumeningi.

Jie iškart susitarė, kokius daiktus atrinks paslėpti.

Įstatymo plokštes.

Sandoros skrynią ir jos dangtį.

Aukso kerubus.

Tačiau po to jie piktai susiginčijo.

Kai ką geriausia reikės palikti. Stambūs daiktai pasmerkti. Didžioji menora. Aukuras. Baseinas su nuostabiais vario jaučiais ir vario kolonos, papuoštos kaltinėmis lelijomis ir granatais.

Jie susitarė paslėpti maldyklą. Ji buvo kilnojama, dabar padėta ir paruošta išnešti.

Ir maldyklos skląščius ir kaiščius iš gryo aukso, kuriuos prieš devynis šimtus metų padarė Viešpaties meistras Bezalelis ben Uris.

Vyriausiojo kunigo krūtinės dėklą su dvylika brangakmenių, juos po vieną dovanojo kiekviena giminė.

Aukso trimitus, kurie sušaukė izraelitus.

Senovinę uždangą, nuostabiai išaustą, kuri dengė Saulės vartus.

Porą arfų, kurias padarė ir jomis grojo Dovydas.

Indus dešimtenei dėti ir sidabro praustuves.

Auksinius aukojimo dubenis ir kalto aukso indus aukojimo vynui.

Sidabro ir aukso talentus, surinktus kaip metinis pagalvės mokestis, po pusę šekelio nuo žydo.

– Palikime šituos talentus ir paslėpkime daugiau šventų daiktų, – pasiūlė Hilakas.

– Reikia pridėti ir nešventų lobių, – tarė Jeremijas. – Kada nors jie gal apmokės naujus Viešpaties namus.

– Yra aukso plytelių, vertų daugybės talentų, – pasakė Hilakas, dirstelėdamas į tėvą, Šventyklos išdininką.

– Kas yra vertingiausias iš nešventintų lobių?

– Didžiulis brangakmenis, – iškart atsakė Šimoras.

– Didelis geltonas deimantas, – inktelėjo Hilakas.

– Slėpsime ir jį, – pasakė Jeremijas.

Jie sėdėjo ir niūriai žiūrėjo vieni į kitus galvodami apie viską, ko nebus įmanoma išgelbėti.

Tris naktis iš eilės, nuo vakaro iki ryto, Ezekijas atitraukdavo sargybinius nuo Naujųjų vartų.

Pagrindinis įėjimas į Šventų Švenčiausiąją buvo skirtas tik vyriausiajam kunigui, kuris Jom Kipuro, permaldavimo dieną, įeidavo ten melsti žmonėms Viešpaties atleidimo. Tačiau Šventyklos antrame aukšte buvo kitas, slaptas įėjimas. Retkarčiais pro ten būdavo nuleidžiami kunigai valyti ir atnaujinti šventos vietos.

Šitai keturiolikos grupė išvogė Sandoros skrynią su joje esančiomis Įsakymų plokštėmis, kurias ant Sinajaus kalno Viešpats buvo įdavęs Mozei.

Jaunas kunigas, vardu Berechija, buvo nuleistas virve.

Baruchas stovėjo tolokai nuo Šventų Švenčiausiosios. Jis buvo iš kunigų šeimos, tačiau gimė viena koja trumpesne, todėl buvo laikomas haya nega, Viešpaties klaida. Jis neturėjo teisės liesti šventenybių, ši garbė teko tik neturintiems jokios kliaudos.

Tačiau Berechijos baimė negalėjo nusverti jo baimės, kai vyrai ėmė leisti virvę ir jaunuolis, lėtai sukdamasis, pradėjo tolti į šešėliuotą šventovės gelmę lyg didžiulis voras.

Blausi šviesa krito už tabaluojančio žmogaus ir kliudė spindinčius sparnus. Berechija pirmiausia pasiuntė aukštyn kerubus, ir Baruchas nusuko akis, nes Pats Netartinasis sėdėdavo tarp šitų figūrų Iškilmingiausiąją dieną ir išklausedavo aukščiausiojo kunigo maldas.

Tada Sandoros skrynios dangtį. Gryno aukso, vos pakeliamą.

Pagaliau pačią Skrynią. Su plokštėmis!

Jie iškėlė Berechiją, perbalusį ir drebantį.

– Aš prisimenu Uza, – sušnibždėjo jis.

Baruchas žinojo tą istoriją. Kai karalius Dovydas gabeną Sandoros skrynią į Jeruzalę ir vienas jaučių, traukiančių vežimą, suklupo. Šalia einantis Uza griebė už šventosios Skrynios, kad nenuvirstų, ir Viešpats papykęs jį parmušė.

– Uza mirė ne todėl, kad palietė Skrynią, o todėl, kad abejojo Viešpaties galybe ją apsaugoti, – tarė Jeremijas.

– Argi slėpdami ją mes darome ne tą patį?

– Jahvė ją saugo. Mes tesame Jo tarnai, – subarė Jeremija vaikina. – Eime. Darbas dar tik pradėtas.

Šimoras su Hilaku nuvedė juos prie lobių ir šventenybių, kuriuos buvo apsisprendę paslėpti.

Tada Baruchas, pamatęs vario ritinį, pasiūlė jį paimti ir surašyti slaptavietes. Varis patvaresnis už pergamentą ir gali būti lengvai nuvalomas, jei pasidarytų rituališkai nešvarus.

Kupranugaris išgabeno Skrynią su Dievo Įsakymais iš Saliamono Šventyklos, o asilas nešė dangtį. Atrodydami kaip atsitiktiniai šakaliai žabų krūvoje, po šiurkščiu drobės dangalu stirksojo kerubų sparnai.

Baruchas buvo pakviestas todėl, kad raštininkas. Jeremijas liepė jam vario ritinyje įrėžti kiekvieno slepiamo daikto vietą, tada susitiko su kiekvienu iš trylikos vyrų, įteikė po daiktą ir pasiuntė paslėpti. Kiekvienas žinojo tik tą genizą, slėptuvės vietą, kuri jam buvo priskirta. Tik Baruchas žinojo visas vietas ir kas kiekvienoje bus paslėpta.

Kodėl tik juo vienu taip pasitikima?

Atsakymas atėjo ištikus staigiam ligos priepuoliui, kai skausmas sustingdė kvėpavimą krūtinėje ir jis pamatė, jog rankos pavirtusios bekrūjėmis mėlynomis žnyplėmis.

Jeremijas matė Malakh ha-Mavet, mirties angelą, sklandantį virš jo kaip pažadą. Būsima mirtis buvo jo atsakomybės dalis.

Bukio giminės kunigai vis dar atsisakė pripažinti, jog jų pasaulis gali pasikeisti, tačiau visi kiti užuodė karą. Ant miesto sienos buvo prikrauta malkų laužams, taip pat aliejaus, kad verdantį būtų galima pilti ant puolančiųjų. Jeruzalės šaltiniai buvo geri, tačiau maisto stigo. Visi grūdai mieste buvo surinkti ir laikomi saugomose vietose ir visi gyvuliai – atimti prieš būsimą siaubą.

Gailėtis reikėjo tų, kurie išgyvens apsiausti; todėl savęs Baruchas nesigailėjo, nors galų gale skausmas jį taip nualino, kad nebenuaikė ylos ir nepakėlė plaktuko.

Kas nors kitas turės užbaigti jo darbą.

Iš kitų trylikos vyrų levitas Abiataras geriausiai mokėjo rašyti, tačiau Baruchas, pradėjęs mąstyti kaip Jeremijas, pasirinko Ezekiją. Iš kario buvo menkas raštininkas, jam ši užduotis per sunki, tačiau kardininkų vadas neabejotinai žus ant sienos, o su juo mirs ir paslaptys.

Rytą užrėmus vartus, Baruchas, kitų padedamas, užlipo ant sienos ir pamatė, jog per naktį priešas atėjo, iki pat horizonto lyg mozaikos šukelės margavo jo palapinės.

Kartu su Ezekiju jis grįžo į olą ir užbaigė paskutinę pastraipą.

Šis dokumentas gulės duobėje po Šventyklos kalnu, į šiaurę nuo Didžiojo vandentakio, tunelyje šiaurės kryptimi, jame viskas paaiškinta ir surašyti visi paslėpti daiktai.

Baruchas laukė, kol Ezekijas iškalė paskutinę raidę ir padėjo įnagi. Už sienos svetimšaliai trumpomis barzdelėmis ir smailiomis kepurėmis jau šuoliavo savo arklėkais aplink Dovydo miestą.

– Dabar paslėpk ritinį, – liepė jis.

2

PREKIAUTOJAS DEIMANTAIS

PER DVIPUSĮ VEIDRODĮ KABINETO SIENOJE HARIS HOUPMANAS galėjo žiūrėti į ramią „Alfred Hopeman & Son, Inc.“ prabangą. Sienos, kilimai ir baldai buvo blausiai juodos arba tamsiai pilkos spalvos, ir švelnioje baltoje šviesoje Houpmano kolekcija spindėjo be konkurencijos, tarsi salonas būtų aksomu išklota dėžutė.

Jo interesantas buvo anglas, pavarde Sojeris. Haris žinojo, kad jis OPEC organizacijai supirkinėja Amerikos bendrovių obligacijas. Visi žinojo, kad pirkimas nėra visas Sojerio darbas; jis padėjo OPEC sudaryti Šiaurės Amerikos firmų, bendradarbiaujančių su Izraeliu, juodąjį sąrašą.

– Turiu klientų, norinčių įsigyti deimantą, – tarė Sojeris.

Prieš aštuonis mėnesius vienas klientas Kuveite iš „Hopeman & Son“ užsisakė vėrinį, bet paskui staiga užsakymą atšaukė. Nuo tada nieko nebuvo parduota į arabų šalis.

– Mielai liepsiu parodyti jums viską, ką turime, – šypsodamas tarė jis.

– Ne ne. Jie nori konkretaus deimanto, išstatyto parduoti Šventojoje Žemėje.

– Kur?

Sojeris kilstelėjo ranką.

– Izraelyje. Jie nori, kad jūs nuvyktumėte ten ir nupirktumėte jiems tą deimantą.

– Malonu, kad prireikė mano paslaugų.

Sojeris gūžtelėjo.

– Juk jūs – Haris Houpmanas.

– Kas tie „jie“?

– Negaliu sakyti. Jūs suprantate.

– Manęs tai nedomina, – tarė Haris.

– Pone Houpmanai, ši trumpa kelionė atvers ne vienas svarbias duris ir atneš jums krūvą pinigų. Mes verslininkai. Prašau neleisti, kad politika...

– Pone Sojeri, jeigu jūsų darbdaviai nori, kad jiems dirbčiau, tegul paprašo patys.

Interasantas atsiduso.

– Geros dienos, pone Houpmanai.

– Sudie, pone Sojeri.

Tačiau žmogus atsisuko.

– Gal parekomenduotumėte ką nors, turintį panašios į jūsų patirties?

– Ar tada mano kompanija bus išbraukta iš boikotuojamų firmų sąrašo?

– Kokio sąrašo? – gudriai paklausė Sojeris. Tačiau jis buvo užprogramuotas užuosti sandorį; išsiskleidė šypsena.

Ir Haris nusišypsojo.

– Bijau, jog esu unikalus, – pasakė.

Pasitenkinimo po šio pokalbio iki vakaro neužteko.

Ant stalo gulėjo inventorizuotų prekių sąrašai, pardavimų ataskaitos – darbas su popieriais, kurio nekentė.

Vyriškis, vadovaujantis deimantų šlifavimo įmonei Vakarų keturiasdešimt septintojoje gatvėje, ir elegantiškos mažmeninės „Alfred Hopeman & Son“ salono vedėja Penktojoje aveniu buvo pripratinti apsieiti be jo. Tai jį atlaisvindavo darbui su prekėmis ir trumpu asmeninių klientų sąrašu – didžiausiais turtuoliais, perkančiais retus akmenis, muziejų kuratoriais, kolekcionuojančiais

brangakmenius, turinčius religinę ar istorinę vertę. Šios sritys atnešdavo didžiausią pelną, tačiau tokie sandoriai sudaromi ne kiekvieną savaitę. Neišvengiamai pasitaikydavo dienų kaip ši.

Negyvo oro kišenių.

Apėjęs sekretorę, jis surinko numerį.

– Labas. Ar galiu trumpam užėiti?

Ar ji tik nedvejojo prieš sutikdama?

– Puiku, – tarė.

Jis tįsojo prispaudęs skruostą prie patalo krašto; šalia gulinti moteris, išdriekusi ilgus plaukus ant pagalvės, pranešė jam, kad išsikelia.

– Kur?

– Į mažesnę butą. Savą.

– Šitas butas ir yra tavo.

– Aš jo nebenoriu. Daugiau jokių čekių, Hari.

Ji turėjo pakelti balsą, kad perrėktų televizorių, kuri reikalavdavo įjungti kas kartą, kai jie mylėdavosi, nes buto sienos buvo plonos, nors ir brangios. Bet balsas nebuvo piktas.

– Kas čia per pokštai?

– Ką tik skaičiau apie elnius. Ar žinai ką nors apie elnius, Hari?

– Nė velnio.

– Jie šiaip sau nesiporuoja. Išvis ne, tik rujos metu. Tada elnias šoka ant pirmos sutiktos patelės ir paskui pabėga.

– Patiną sunku sulaikyti.

Ji nenusišypsojo.

– Ar nepastebi šiokio tokio... panašumo?

– Argi aš neriu į krūmus?

– Haris Houpmanas ne gyvulys, o verslininkas. Jis rūpinasi daiktu, kad galėtų vėl jį panaudoti. *Paskui* vis tiek jį palieka. – Jis atsiduso. – Aš ne daiktas, Hari.

Jis kilstelėjo galvą.

– Jeigu tu jautiesi tokia... *išnaudojama*, gal paaiškinsi šituos du mėnesius?

– Tu mane traukei, – ramiai tarė ji, žiūrėdama į jį. – Tavo plaukai, šita bronzos su raudonais atspalviais kai kur. Ir oda, apie kokią svajotų dauguma moterų.

– Jos turėtų skustis du kartus per dieną.

Ji nenusišypsojo.

– Dantys kaip žvėries. Net ir nosis futbolo žvaigždės.

Jis papurtė galvą.

– Vienas bernas vožė kumščiu. Prieš daug metų.

Dabar ji vis dėlto nusijuokė.

– Tipiška. Tau mažos tragedijos virsta pliusais. – Piršto galiuku ji palietė tamsius plaukelius ant jo riešo. – Vien žiūrėdama į tavo rankas pajusdavau... tavo tobulos rankos. Tokios ramios. Visada nustodavau dirbti, kad pažiūrėčiau, kaip tu laikai perlą ar brangakmenį. – Ji nusišypsojo. – Aš buvau pasiruošusi tau, kai tu dar nieko nežinojai. Maniau, galėsiu tave laimėti. Tokį jauną, nors jau aptekusį pinigais. Tokį kasdieniškai gražų. Supratau, jog tavo žmona arba išprotėjo, arba neteko žavesio, kad paliko tave. – Jis pažiūrėjo į ją. – Ir nutariau laukti tinkamos progos, kai galėsiu gauti visą prizą.

– Ne toks jau didelis prizas, – tarė jis. – Niekada neįtariau, jog tau jis reikalingas.

Pirštai, kadaise spausdinę jo laiškus, palietė jam skruostą.

– Tinkama proga jau niekada neateis. Ar tau manęs reikia, Hari? Ar tikrai manęs nori?

Jis pajuto sąžinės graužimą.

– Klausyk, ar būtinai turi mums šitaip daryti?

Ji linktelėjo. Tik akys išdavė ką kita.

– Renkis ir atsisveikink, Hari, – pasakė beveik švelniai.

Keturiasdešimt septintoji gatvė tarp Penktosios ir Šeštosios aveniu traukė jį ir ramino nuo pat jaunų dienų, kai arė kaip ir visi kiti jaunuoliai, besimokantys deimantų verslo. Turtingiausias pasaulio kvartalas buvo vargana eilė aptriušusių parduotuvių fasadų

ir senų namų, kurie jam priminė nudriskusį atsiskyrėlį, laikantį po lova pinigų maišus. Pasitaikė pora anomalijų – garsus knygy-nas, didelė kanceliariinių prekių krautuvė. Visa kita buvo deimantų pramonė, viena iš kelių vietų, kur Haris jautėsi kaip žuvis vandeny.

Jis praėjo jaunikaitį, dar beveik paauglį, kurio pagarbiai klausėsi žmogus, galintis būti jam seneliu. Pora stovėjo priešais parduotuvę, ant kurios vitrinos buvo priklijuotas išblukęs ir apdriskęs skelbimas.

PIRKĖJŲ VILIOTOJAI,
UŽKABINĖJANTYS PRAEIVIUS,
NUSIŽENGIA ĮSTATYMI.
ADMINISTRACINIS KODEKSAS

435–10.1

Juvelyrų budrumo komitetas

– Ne, bet aš turiu labai panašų. Padarysiu didžiulę nuolaidą, – rimtai kalbėjo vaikinai.

Haris su šypsena prisiminė savo praktikos metus ant šių šali-gatvių.

Mažmeninės parduotuvės buvo šalutinis produktas. Tikroji Keturiasdešimt septintoji gatvė buvo žydų ortodoksų grupelės, salos pirkėjų upėje, – tarsi kokie semitai kvakeriai ilgais milo kaf-tanais ir plačiomis kailinėmis kepurėmis, vadinamomis štreime-liais, arba tamsiomis fetro skrybėlėmis ir šiuolaikiniais kostiu-mais, juodais ar tamsiai mėlynais. Jis linkčiojo sveikindamasis su pažįstamais. Vienas kitas žiūrėjo į apspurusį vyniojamojo popie-riaus maišelių vidų, sakytum maži berniukai, pardavinėjantys aga-tų akmenėlius, – bet iš šitų akmenėlių būdavo apmokama vaikų mokslas ir jų dantų kabės, nuoma ir maistas, ir narystė sinagogo-je – šulėje.

Atsitiktinis praeivis nebūtų supratęs, ką jie žiūrinėja. Deiman-tai – lengviausias būdas padaryti, kad milžiniška pinigų suma

užimtų be galo mažai vietos. Daugiausia tai buvo tarpininkai, perkantys akmenis iš importuotojų kaip Hario tėvas, dažnai į skolą, ir parduodantys juos mažmenų juvelyrams. Dauguma jų neturėjo ne tik salono, bet ir kabineto. Blogu oru jie pasitraukdavo iš gatvės ir prekiaudavo prie puodelio kavos kafeterijoje arba prekiautojų deimantais klubo koridoriuose ar apžiūros salėje, į klubo seifus dauguma kas vakarą užrakindavo ir savo prekes.

Dalis jų galų gale persikeldavo į kambarėlius apšepusiuose namuose abipus gatvės. Vienas kitas pereidavo prie didesnio verslo. Kai kurios didžiosios prekybos firmos pradėjo nuo deimantų prekybos, besiderančių ant šio šaligatvio su kabinetu nuosavoje kišenėje, perkančių ir parduodančių atsargiai, vietoj sutarčių apsikeičiančių jidiš frazėmis ir sukertančių rankomis.

Penktąją aveniu Haris priėjo kitą deimantų verslo pusę, stabtelėjo prie „Tiffany & Co.“ pasigėrėti gal 58 karatų baltu nonpareliu, įsodintu į sagę. Įspūdingas, bet ne iš tų deimantų, apie kuriuos būtų kuriamos legendos. O jo verslas legendinis.

Jis džiaugėsi bent mažiausiomis nuogirdomis apie pasakiškuosius brangakmenius. Jo vaikystės pasakos buvo neišgalvotos kronikos apie Karalienės vėrinį, „Didįjį Mogolą“, „Orlovą“, „Juodąją Afrikos žvaigždę“, „Grožybės kalną“, „Kulinaną“. Kai kuriuos iš garsiųjų deimantų, paslėptų saugyklų seifuose, šiame amžiuje regėjo tik nedaugelio akys. Tačiau vyrai, susirenkantys į tėvo namus sekmadienio popietę gerti juodosios arbatos, kalbėdavo apie juos su išmanymu, prisiklausę tėvų.

Kai kurios senos deimantų verslo šeimos išsilaikė ir paplito kaip švilpikai Hadsono pakrantėse. Jos veisėsi ir dauginosi. Vienoj vietoj per daug susikimšus, jaunesnieji nariai persikeldavo į naujas teritorijas, ir tada juvelyro verslo imdavosi prancūziškos, angliškos, vokiškos, itališkos, olandiškos ir belgiškos tos pačios šeimos atšakos. Pavieniai prekiautojai deimantais atseka savo šeimą karta po kartos, kas keista šiame šimtmetyje, kai dauguma žmonių nežino, kas jų proseneliai. Tokie žmonės jidiš kalba vadinami *yikhus*

avot, garbingos kilmės. Alfredas Houpmanas, Hario tėvas, drąsiai sako esąs Lodeviko van Berkeno palikuonis.

Iki šio Briugės juvelyro žydo deimantai spindėdavo tik gamtos laimingos užgaidos dėka; vienintelis būdas juos nors kiek nugludinti buvo trinti vieną į kitą. Van Berkenas buvo mokytas matematikas. 1467 m. jis apskaičiavo tikslų briaunų išdėstymą ir jas akmenų fasetėse nušlifudavo greitai besisukančiu disku, išteptu abrazyvu – alyvuogių aliejuje išmaišytais deimantų milteliais. Jis mokėjo taip nušlifuoti kiekvieną deimantą, kad išgautų tik jam būdingą žerėjimą, ir saugojo šį būdą kaip šeimos paslaptį. Jo išmokyti giminaičiai davė pradžią olandų ir belgų deimantų šlifavimo verslui ir aprūpindavo papuošalais Europos karališkąsias šeimas. Vienas jų net nušlifavo deimantą – vėliau profesionalams žinomą kaip „Inkvizicijos deimantas“ – mainais už dovanotą gyvybę vienam pusbroliui Ispanijoje, kuris turėjo būti sudegintas už ereziją.

Tokias istorijas Haris girdėdavo, kai kiti vaikai klausydavosi pasakų.

Po dviejų kursų Kolumbijos universitete vasarą jis pirmą kartą nuvyko į Europą. Antverpene, kur didelė ekonomikos dalis remiasi deimantų pramone, rado paminklą Lodevikui van Berkenui. Meistras pavaizduotas dėvintis savo amato aprangą: odinukę su dėklu. Jis stovi įsisprendęs kaire ranka, kritiškai žvelgdamas į deimantą, suspaustą dešinės nykščiu ir smiliumi.

Negražiuose bruožuose Haris beveik neįžiūrėjo šeimos panašumo. Tačiau suvokė, jog tėvas išmokė jį šlifuoti brangakmenius van Berkeno būdu, faktiškai nepasikeitusiu beveik per penkis šimtmečius, kaip buvo išmokytas pats Alfredas ir visos kartos iki pat van Berkeno.

– Ar jūs giminės? – paklausė mergina, su kuria jis keliavo keletą dienų. Ji buvo šauni blondinė, vieno Episkopalinės bažnyčios vyskupo anūkė. Semitai jai atrodė baisiai egzotiški, ir jis šituo naudojosi.

– Tėvas taip sako.

– Supažindink mus.

Jis rimtai pristatė ją skulptūrai.

Po savaitės, kai jie nuvažiavo į Lenkiją aplankyti Aušvico, kur buvo nužudyti jo tėvo giminaičiai iš Čekijos, jį užplūdo liūdesys, kurį jam perdavė šitie mirę žydai, jo kraujas, o šauni blondinė nustebino jausmo gilumu: ją ištiko isterija. Tačiau Antverpene jos požiūris į istoriją tebebuvo kaip televizijos komiko.

– Keista, jis nepanašus į žydą, – pasakė ji.

Grįžęs į biurą rado paliktas telefono žinutes. Jis paskambino į Kaliforniją.

– Haris? „Dieve, saugok Hari, Angliją ir Šventą Jurgį!“*

Balsas, jaudinęs milijonus, jau lūžinėjo. Aktorius buvo vienas aktyviausių pasaulyje deimantų kolekcionierių. Šiuo metu išgyvenantis plačiai visiems žinomą santykių atšalimą.

– Sveikas, Čarlzai.

– Hari, man reikia tavo pagalbos. Noriu kai ką pirkti.

Įdomu, aktoriui reikia susitaikymo simbolio ar simboliškos dovanos ataušus trumpalaikei pasijai.

– Didelį, Čarlzai? Ar mielą ir žavingą?

Klausimas buvo suprastas ir įvertintas.

– Didelį, Hari. Tikrai didelį ir nepaprastą. Ką nors labai tinkama.

Taigi susitaikymas.

– Gera girdėti, Čarlzai. Reikės pamąstyti ir pastudijuoti. Kiek turime laiko?

– Ji ką tik išvyko į Ispaniją. Laiko dar yra.

– Puiku. Ir, Čarlzai... – suabejojo jis. – Džiaugiuosi dėl tavęs.

– Dėkui, drauguži Hari. Žinau, kad džiaugiesi.

Jis paskambino ir moteriai į Detroitą. Ji bandė įtikinti vyrą, kad dalį kapitalo paverstų mėlynos ir baltos spalvos 38,26 karatų deimantu.

* „Šaukite: „Dieve, saugok Hari, Angliją ir šventą Jurgį!“ – Henriko V raginimas kariams prieš Azenkūro mūšį (1415) iš Šekspyro dramos „Henrikas V“. (*Čia ir kitur vert. pastabos.*)

– Jūs nuoširdžiai manote, jog tai gera investicija? – paklausė ji.

– Per pastaruosius penkerius metus daugumos brangakmenių vertė patrigubėjo.

– Manau, jis sutiks, – tarė ji.

Haris nebuvo toks optimistas.

Kai buvo dvidešimt trejų metų, įsigijo skolon didelį baltą indišką deimantą. Buvo kredituotas tik todėl, kad pardavėjas kažki kiek metų pažinojo tėvą. Pardavė jį greičiau nei per dvi savaites, vienos Barnardo koledžo studentės iš Talsos Oklahomoje naftininkei motinai. Sandoris, kuriuo ir prasidėjo jo sėkmė, suteikė beveik seksualinį pasitenkinimą. Mintyse jis vadino „virpuliu“, tačiau tai buvo ne tiek fizinis pojūtis, kiek aštrus ir stiprus intuicijos šuoras.

Dabar šio asmeninio radaro pasyvumas jam pakuždėjo, kad moteris iš Detroito veikiausiai nebus jo klientė.

– Nespauskite jo, ponias Nelson. Tokio didumo akmens greitai neparduosite. Tegul jis dar palaukia.

Ji atsiduso.

– Aš palaikysiu su jumis ryšį.

– Prašom.

Paskui jis skambino Solui Nečerui iš „S.N. Netscher & Co., Inc.“, pramoninių deimantų importas ir eksportas.

– Hari, su tavim nori susitikti žmogus, pavardė Herclis Akiva.

– Herclis Akiva? – Perkratęs žinučių lapelius surado. – Taip, jis man skambino. Pavardė izraelietiška, – apmaudžiai tarė jis. Nečeris, artimiausias tėvo draugas, kąsdavo žiauriai, kai kąsdavo dėl labdaros, jis buvo nepailstamas lėšų Izraeliui rinkėjas.

– Dirba vienos tekstilės firmos Niujorko biure. Susitiksi su juo, gerai?

Tekstilės? – suglumo Haris.

– Žinoma, jeigu taip nori.

– Dėkui. O kada tave pamatysiu?

– Papietaukime. Savaitės pabaigoje? Ne, man netinka. Kitos savaitės pradžia būtų geriau.

– Bet kada. Žinai mano sistemą. Tavo tėvui palikau galvos skausmą tavo auginant, o aš pjaunu malonumus.

Haris nusišypsojo. Jis labai mėgo Solą, bet kartais neparanku turėti tikrą tėvą ir dar kitą senuką, reikalaujantį privilegijų.

– Paskambinsiu.

– Okei. Lik sveikas, berniuk.

– *Zei gezunt*, lik sveikas, Solai.

Nors jos tarp žinučių nebuvo, impulso pagautas paskambino žmonai.

– Dela?

– Haris? – Atsiliepė, kaip visada, šiltai ir gyvai. Tačiau buvo per ilgai ją vedęs, kad neišgirstų, kaip ji akimirką sulaikė kvapą. – Kaip tu?

– Puikiai, puikiai. Tik pamaniau... gal tau ko reikia?

– Nemanau, Hari. Bet gražu, kad prisiminei. Antradienį buvau Džefo mokykloje. Sakė, jam patiko savaitgalis su tavimi.

– Abejoju. Sekmadienį turėjau dirbti.

– Ak, Hari, – tarė ji pavargusiu balsu. – Išsiųsti jį į pensiją metais anksčiau vien dėl mūsų... padėties... Jam sunku. Ir dėl separacijos, ir dėl viso kito.

– Žinau. Bet jis susitvarko.

– Tikiuosi. Smagu, kad paskambinai. Gal galime kartu pavakarieniauti? Turime aptarti jo bar micvą.

– Bar micvą? Dieve, toji bar micva dar už kelių mėnesių.

– Hari, prieš kelis mėnesius ir būtina pasiruošti. Tai ar norėtum rytoj kartu pavakarieniauti?

– Rytoj vakarienė pas tėvą. Galėčiau jam paskambinti...

– Prašau, nereikia, – skubiai tarė ji. – Perduosi jam linkėjimų?

– Taip. Na, apie bar micvą pasikalbėsime kada nors netrukus.

– Ačiū, kad paskambinai. Tikrai.

– Sudie, Dela.

– Iki pasimatymo, Hari, – tarė ji savo giedru balsu.

Lambordžinis, kurį vairuodavo pats, buvo servise Rytų Naja-ke. Sidas Lorensonas, jo visų galų meistras, atvažiavo į Manhataną paimti jo antruoju automobiliu, trejų metų kraisleriu. Lorensonas nekeitė miesto ir varė per greitai, kol šiaurės kryptimi plūstantis eisimo srautas išretėjo ir jie pasiekė Vestčesterio apygardą. Kelias, kuriuo pagaliau pasuko, leidosi į bedieviškų kainų slėnį tarp kalnų, elegantiškai apaugusį senais lauramedžiais ir rododendrais. Vartinė žymėjo vingiuotą įvažiavimą, kurį nuo plento slėpė aukšti ąžuolai, rytiniai platanai ir visžaliai medžiai. Pusę namo aštuonio-likto amžiaus pradžioje pastatydino vienas Vest Indijos dvarininkas; kita pusė buvo pridurta daugiau nei po šimto metų, tačiau taip išmoningai, jog negalėjai atskirti, kur baigiasi viena graži kolonijinė pusė ir kur prasideda kita.

– Šįvakar, Sidni, man tavęs nereikės, – tarė jis išlipdamas.

– Ar... tikrai, pone Houpmanai?

Haris linktelėjo. Lorensono žmona Ruta buvo valdinga moteriškė, ir Haris seniai įtarė, kad Sidnis kur nors netoli, gal miestelyje, turi ne tokią dygią draugę.

– Tada užsiimsiu savo reikalais.

– Sėkmės.

Jis persirengė džinsais ir megztiniu ir suvalgė Rutos Lorenson paruoštą vakarienę. Houpmanams pradėjus gyventi atskirai, paniurėlė namų šeimininkė, dievinusi Delą ir tik mėgusi Harį, aiškiai davė suprasti, kam norėtų dirbti juodu su vyru. Tačiau Dela išsikėlė į nedidelį butą mieste ir samdė dukart per savaitę ateinančią valytoją, o Lorensonai pasiliko, ir už tai jis – taip pat Sidnis, staiga linksmai pamanė – turėjo pagrindo būti dėkingas.

Po vakarienės jis nuėjo į netvarkingą ir jaukų darbo kambarį antrame aukšte. Kertėje ant šlifavimo stalo buvo pjūkleliai, dildės, šlifuojamasis diskas, sauja kalnų krištolo ir nevienodos nušlifavimo stadijos pusbrangių akmenų. Likusi kambario dalis buvo veikiau kabinetas negu dirbtuvė. Rašomasis stalas apkrautas knygomis

ir rankraščių lapais, lentynose – neįtikėtinai periodikos mišinys: „Biblijos archeologija“, „Brangieji akmenys ir mineralai“, „Oriens Antiquus“, „Šlifautojo žurnalas“, „Izraelio geologinio žvalgymo draugijos kronika“, „Vokietijos Artimųjų Rytų draugijos žurnalas“.

Kaip pavasariui, naktis žadėjo būti šilta. Jis plačiai atlapojo langą išleisdamas vėją nuo upės ir atsisėdo prie darbo, užbaigti spaudai straipsnio: „Rusijos carų regalijos nuo Ivano Rūsčiojo Kazanės karūnos iki Michailo Romanovo antkrūtinio, nusagstyto brangakmeniais“. Tyrinėdamas šį laikotarpį labiausiai džiaugėsi, kad gyvena laisvoje Amerikoje dvidešimtame amžiuje, praėjus šimtmečiams nuo slavų karališkųjų žinovų, kurie brangakmeniais puošdavo net šlepetes, už perlais ir kitkuo inkrustuotą sostą mokėdavo milijonų krauju ir kaulais. Jis greitai skaitė žymėdamasis lapeliuose pastabas dailia, nors sunkokai įskaitoma rašysena, pirmą kartą tą dieną laimingas.

Po kelių valandų beldimas.

– Telefonas, – pranešė Ruta Lorensen.

– Kas yra?

Ji niekada netrukdydavo jam dirbti.

– Na, nežinau. Kažkoks Akiva sako, kad labai svarbu.

– Paprašykit paskambinti rytoj. Į biurą.

– Jau prašiau. Jis tvirtina, kad skubu.

Haris atsiliepė aštriai.

– Ponas Houpmanas? Ponas Solas Nečeris turbūt sakė apie mane.

Skambintojas kalbėjo su akcentu, kuris Hariui šiaip jau patiko, garsai, tariami žmogaus, kuris, valdant britams, mokėsi anglų kalbos, kaip antrosios.

– Taip. Deja, dabar užsiėmęs.

– Aš atsiprašau, patikėkite. Tačiau turiu susitikti su jumis be galo svarbiu reikalu.

– Ar verslo, pone Akiva?

– Verslo, pone Houpmanai. – Akimirka dvejonės. – Galima sakyti, daugiau negu verslo.

– Ateikite rytą pas mane į biurą.

– Būtų baisiai neprotinga. Ar negalėtume susitikti kur kitur? – Balsas patylėjo. – Dar labai skubiai turiu pakalbėti su jūsų tėvu.

Haris atsiduso.

– Mano tėvas jau beveik neužsiima verslu.

– Prašau kantrybės. Suprasite viską, kai susitiksimė.

Jis pajuto silpnutį radaro signalą.

– Rytoj vakare būsiu pas tėvą, Rytų šešiasdešimt trečioji gatvė septyni šimtai dvidešimt penki. Ateikite aštuntą valandą.

– Bus nuostabu, pone Houpmanai. Šalom.

– Šalom, pone Akiva.

Ketvirtą ryto jį prižadino telefonas. Ragelyje buvo girdėti traškesys ir neaiškus burbėjimas dviem kalbomis.

– *Pronto?* Ponas Houpmanas?

– Alio? Alio?

– Ponas Houpmanas?

– Taip. Koks velnias skambina?

– Bernardinas Pezentis. Kardinolas Pezentis.

Kardinolas Bernardinas Pezentis buvo Šventojo sosto turto valdytojas. Jis saugojo Vatikano lobius – turtingas meno kolekcijas ir neįkainojamas senienas: brangakmeniais inkrustuotus kryžius, Bizantijos brangenybes, altorių puošmenas, kielikus ir kitus indus. Prieš keletą metų padėjo Hariui įsigyti Čenstakavos Dievo Motinos karūną, nusagstyta brangiaisiais akmenimis, – šis sandoris gerokai pamažino Varšuvos arkivyskupijos skolą ir prisidėjo prie juodai pilkos „Alfred Hopeman & Son“ prabangos.

– Kaip laikotės, jūsų eminencija?

– Mano sveikatos užtenka, kad galėčiau dirbuotis Šventajam Tėvui. O jūs, pone Houpmanai?

– Puikiai, jūsų eminencija. Ar galiu kuo padėti?